

Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

УДК 796.062.4 : 355.237.3

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ВСТУПНИКІВ ДО ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ РІЗНИХ РОКІВ ВСТУПУ

Євген Анохін¹, Артур Одеров¹, Максим Кузнецов¹, Андрій Петрук¹,
Тетяна Дух², Сергій Барашевський¹, Наталія Музика¹

¹Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Львів, Україна, aedlv59@gmail.com

²Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, Львів, Україна, tatianadukh88@gmail.com

<https://doi.org/10.29038/2220-7481-2022-02-43-51>

Анотації

Актуальність. Фізична підготовленість є важливою передумовою формування військово-професійного становлення майбутнього офіцера. Водночас дослідження військових науковців доводять, що її рівень у значної кількості вступників до закладів вищої військової освіти (ЗВВО) не відповідає вимогам навчально-бойової діяльності (НБД) курсантів і є недостатнім для успішного формування в них військово-професійної майстерності (ВПМ). Система фізичного виховання (ФВ) курсантів дає змогу підвищити їхню фізичну підготовленість лише до мінімально допустимого рівня, який швидко знижується одразу після закінчення курсантами ЗВВО. Дослідження динаміки фізичної підготовленості абітурієнтів ЗВВО за 25 років має допомогти усвідомити масштаб і глибину зазначеної проблеми й розпочати пошук можливих шляхів її розв'язання. **Мета статті** – дослідити динаміку фізичної підготовленості вступників до ЗВВО на тривалому часовому відтинку як фактора, що значною мірою визначає успішність виконання завдань фізичного вдосконалення курсантів. **Методи дослідження** – аналіз керівних документів із фізичної підготовки (ФП), наукових праць і літературних джерел; тестування основних показників фізичної підготовленості вступників, що характеризують швидкість, силу й витривалість (біг 100 м, підтягування на перекладині, біг 3000 м); методи математичної статистики – для визначення достовірності отриманих результатів тестування. У процесі роботи проаналізовано результати вступних випробувань із ФП кандидатів до навчання за період із 1995 по 2020 р. з інтервалом у п'ять років. **Результати.** Установлено, що за досліджуваний період достовірного зниження зазнали всі показники фізичної підготовленості абітурієнтів: швидкісні показники – у середньому на 1,06 с ($t=19,35$; $p<0,001$), силові – на 2,64 рази ($t=9,59$; $p<0,001$), витривалість – на 91с ($t=6,81$; $p<0,001$). Середні показники загальної фізичної підготовленості знизилися на 13,5 % ($p\leq 0,05$) та перебували на нижній межі оцінки «задовільно». Кількість осіб, які нездатні виконати встановлені нормативи з ФП, збільшилася з 22,3 % абітурієнтів у 1995 р. до 48,5 % – у 2020 р. **Висновки.** ФВ країни (її освітній і професійний рівні) не справляється з покращенням фізичної підготовки молоді як потенційних захисників країни. Усі рівні ФВ, а передусім система ФВ курсантів, для забезпечення необхідного рівня функціонування потребують кардинальних змін, спрямованих на формування ФК майбутніх офіцерів.

Ключові слова: курсанти, фізичне виховання, фізична підготовленість, боєздатність.

Yevhen Anokhin, Artur Oderov, Maksym Kuznetsov, Andrii Petruk, Tetiana Dukh, Serhii Barashevskiy, Nataliia Muzyka. Analysis of the Applicants' Physical Preparedness Dynamics to Higher Military Education Institutions of Different Years of Admission. Topicality. Physical preparedness is an important precondition for the military-professional formation of a future officer. Studies of military scientists prove that the level of a significant number of applicants for military educational institutions does not meet the requirements of cadets' combat training activities and its level is insufficient for their successful military professional skills formation. Physical Education (PE) of cadets allows increase their physical preparedness only to the minimum required level, which quickly decreases immediately after the cadet graduates from the high military institutions. Analysis of the applicants' physical preparedness dynamics to higher military education institutions of the last 25 years should help to realize the scale and

depth of this issue and start looking for possible ways to solve it. **Purpose of the Research** is to study the applicants' physical preparedness dynamics to higher military education institutions over a long period of time, as a factor that determines the success of solving the problems of cadets' physical improvement. **Methods of the Research.** Analysis of guidelines for physical training, research papers and literary sources, testing of the main indicators of the applicants' physical preparedness, in particular speed, strength and endurance (100 meters race, pull-up bar, 300 meters race) and methods of mathematical statistics have been used to determine the reliability of the obtained test results. During the study, the applicants' results of PE exams of 1995–2020 were analyzed with five years interval. **Results.** During the research period, all indicators of applicants' physical preparedness experienced a significant decrease: speed indicators – by an average of 1.06 s, strength – by 2.64 times ($t=9,59$; $p<0,001$), endurance – by 91s ($t=6,81$; $p<0,001$). Average indicators of general physical preparedness decreased by 13,5 % ($p\leq 0,05$). And it is at the lower limit of the «satisfactory» rating. The number of individuals who are unable to meet the established standards for physical preparedness increased from 22,3 % of applicants in 1995 to 48,5 % in 2020. **Conclusions.** PE in the country (education and professional levels) cannot improve physical training of young people – potential defenders of the state. PE levels and, first of all, PE of the cadets, in order to ensure the necessary level, need radical changes aimed at improving PE of future officers.

Key words: cadets, PE, physical preparedness, military capability.

Вступ. Незважаючи на суттєві зміни засобів і способів ведення війни, фізична підготовленість відіграє важливу роль у бойовій майстерності військовослужбовця [1–2; 16]. Особи з високим рівнем фізичної підготовленості й функціональних резервів організму швидше адаптуються до специфічного середовища ЗВВО, краще справляються з різким підвищенням нервово-психічних навантажень і напружень повсякденної й навчально-професійної діяльності (НПД) здобувачів вищої військової освіти. В осіб із низьким рівнем функціональних резервів частіше простежуємо зрив адаптаційних реакцій і, як наслідок – соматичні захворювання [10; 13]. Саме тому обов'язковим є відбір кандидатів до навчання у ЗВВО у вигляді випробувань із фізичної підготовки (ФП) [5, с. 63]. Ця процедура є обов'язковою під час вступу до військових академій, коледжів збройних сил (ЗС) усіх країн світу.

Водночас у зв'язку зі складнощами виявлення й оцінки взаємозв'язку між показниками фізичної підготовленості військовослужбовців та їхньою бойовою майстерністю останніми роками у військовому середовищі поширюється думка про зниження ролі функціональних можливостей організму для успішного виконання військовослужбовцями бойових завдань. І це нібито підтверджується успішними діями українських воїнів на боях на сході країни.

Науково доведено, що в екстремальних умовах, коли від людини вимагається максимальний прояв усіх наявних у неї професійних знань і вмінь, їх реалізація цілковито залежить від функціональних можливостей її організму [3, с. 74].

Отже, маємо поглиблення суперечності між об'єктивними вимогами навчальної й подальшої військово-професійної діяльності (ВПД) здобувачів військової освіти до їхнього фізичного стану та реальним рівнем фізичних спроможностей вступників до військових академій. І це об'єктивно підвищує значущість спеціалізованого процесу фізичного вдосконалення майбутніх офіцерів.

Упродовж навчання в ЗВВО переважно вдається покращити фізичну підготовленість курсантів до необхідного рівня. Однак унаслідок нестачі бюджету навчального часу, що виділяється на навчальну дисципліну «Фізичне виховання та спеціальна фізична підготовка» (ФВСФП), це досягається завдяки форсованому режиму розвитку фізичних якостей, який не забезпечує необхідної стійкості тренувального ефекту. Тому в разі припинення з будь-яких причин фізичних тренувань показники фізичної готовності стрімко знижуються [9].

Попередні дослідження [6; 13] довели, що низький вихідний рівень фізичної підготовленості курсантів ускладнює успішне формування в них ВПМ, унеможливує повноцінне виконання завдань фізичного вдосконалення майбутніх офіцерів.

Останніми роками до проблеми фізичної підготовленості кандидатів на навчання до ЗВВО звертається все більше військових спеціалістів [8; 11–12]. Однак усі вони досліджували показники фізичної підготовленості абітурієнтів у контексті своїх наукових інтересів, у конкретний рік вступу, обмежуючись здебільшого констатацією факту рівня підготовленості абітурієнтів. Дослідження визначеної проблеми за значний часовий період дасть змогу повною мірою усвідомити її глибину й масштаб та обрати правильний шлях її розв'язання.

Мета дослідження – вивчити динаміку фізичної підготовленості вступників до ЗВВО на тривалому часовому відтинку як фактора, що значною мірою визначає успішність виконання завдань фізичного вдосконалення курсантів.

Матеріал і методи дослідження. Дослідження проводили на базі Національної академії сухопутних військ під час вступних компаній. У ньому брали участь особи віком 17–30 років (1–2 вікові

групи за чинною на час проведення дослідження Тимчасовою настановою з фізичної підготовки військовослужбовців (ТНФП-2014)). Усі учасники дослідження на момент складання контрольних нормативів пройшли медичну комісію й були визнані здоровими.

В усі роки дослідження тестування фізичної підготовленості абітурієнтів здійснювалося за типовими вправами, що характеризують розвиток основних фізичних якостей (швидкість, силу і витривалість) респондента: підтягування на перекладині, біг 100 і 3000 м. Оцінювання показників фізичної підготовленості абітурієнтів усіх років вступу відбувалося за нормативами ТНФП-2014, передбаченими для кожної вікової групи.

Застосовано такі методи дослідження: аналіз і синтез наукових праць та літературних джерел (аргументування основних положень дослідження, узагальнення наявних даних, обґрунтування важливості фізичної підготовленості для підвищення ефективності навчання курсантів і формування в них ВПМ), тестування (визначення рівня показників фізичної підготовленості абітурієнтів), методи математичної статистики (для обчислення середньої арифметичної величини показників фізичної підготовленості ($\bar{X}$), їх стандартного відхилення (σ), середньої помилки середнього арифметичного (m) й середньої помилки різниці (t), а також її достовірності(p)).

Для зіставлення середніх даних розвитку в курсантів фізичних якостей і визначання динаміки показника інтегрованої (загальної) фізичної підготовленості курсантів за трьома даними ми скористалися методикою комплексного контролю підготовленості спортсменів (ККПС) В. М. Рябцева й Д. С. Токера [14], яка містила такі формули:

$t = X/X_i$ – для кількісних показників (підтягування на перекладині) та

$t = X_i/X$ – для показників, що мають часовий вимір,

де: t – нормовані значення середніх показників розвитку фізичних якостей в абітурієнтів різних років вступу;

X – показники розвитку фізичної якості курсантів різних років вступу;

X_i – середні арифметичні значення показників фізичних якостей абітурієнтів усіх років вступу.

Результати дослідження. Аналіз наявних у нас результатів вступних випробувань із ФП абітурієнтів, котрі вступали до ЗВВО з 1995 по 2020 р. із п'ятирічною періодизацією, дав змогу виявити динаміку основних показників фізичної підготовленості респондентів. Результати дослідження представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Показники фізичної підготовленості абітурієнтів різних років вступу в ЗВВО

Рік вступу	n	Контрольні вправи						Кількість осіб, які не виконали нормативи фізичної придатності (%)
		біг 100 м, с		підтягування на перекладині (разів)		біг 3000 м, с		
		$\bar{X}$	$\pm m$	$\bar{X}$	$\pm m$	$\bar{X}$	$\pm m$	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1995	n=366	13,52	0,03	12,42	0,19	754,6	8,65	22,3
2000	n=322	13,55	0,03	11,74	0,18	774,4	8,99	28,1
2005	n=337	13,70	0,03	10,71	0,19	801,2	9,24	34,2
2010	n=436	13,74	0,05	10,04	0,20	816,2	9,87	38,4
2015	n=492	14,38	0,05	9,81	0,20	843,8	10,00	46,9
2020	n=466	14,58	0,05	9,78	0,20	845,6	10,30	48,5

Із табл. 1 очевидно, що впродовж усього терміну дослідження всі без винятку показники фізичної підготовленості осіб, які вступали до ЗВВО, мали тенденцію до зниження ($p \leq 0,05$).

Так, за весь період дослідження (із 1995 по 2020 р.) швидкісні показники вступників до ЗВВО достовірно знизились у середньому на 1,06 с ($t=19,35$; $p < 0,001$). При цьому за перші п'ятнадцять років досліджуваного періоду (із 1995 по 2010 р.) зазначений показник зазнав найменшого зниження, яке становило лише 0,22 с ($t=3,79$; $p < 0,001$). Найбільшого зниження цей показник досяг у період із 2010 по 2015 р. (5 років) – 0,64 с ($t=9,14$; $p < 0,001$). Із 2015 по 2020 р. – 0,2 с ($t=1,81$; $p > 0,05$).

Динаміка змін у вступників до ЗВВО показників розвитку сили мала дещо інший характер.

За весь період дослідження силові якості вступників до ЗВВО погіршилися в середньому на 2,64 рази ($t=9,59$; $p<0,001$). Найбільш відчутним зниження здатності абітурієнтів до прояву сили в підтягуванні було впродовж перших п'ятнадцяти років досліджуваного періоду (із 1995 по 2010 р.). За цей період силовий показник знизився в середньому на 2,38 рази ($t=8,65$; $p<0,001$). А найбільш стрімке його зниження простежено в період із 2000 по 2005 р. – 1,03 рази ($t= 3,93$; $p<0,001$). За період із 2005 по 2010 р. темп зниження показника певною мірою призупинився та становив 0,67 рази ($t= 2,44$; $p<0,01$). За період із 2010 по 2020 р. силовий показник знизився в межах статистичної похибки.

Основна фізична якість у структурі фізичної підготовленості військовослужбовців – загальна витривалість у вступників до ЗВВО – також зазнала суттєвих регресивних змін.

За весь період нашого дослідження здатність абітурієнтів у виконанні нормативу з бігу на 3000 м знизилася на 91 с (або 1 хв 31 с) ($t=6,81$; $p<0,001$). За період із 1995 по 2010 р. (15 років) показник витривалості знизився на 61,6 с (або на 1 хв 1,06 с) ($t=13,12$; $p<0,001$). За наступні п'ять років (із 2010 по 2015 р.) цей показник зазнав найбільшого зниження – 27,6 с ($t=1,96$; $p<0,05$). Із 2015 по 2020 р. показники витривалості змінювались у межах статистичної похибки й достовірного зниження не спостерігалось ($t=0,028$; $p>0,5$).

Зниження показників, які характеризують рівень розвитку в абітурієнтів основних фізичних якостей, призвело до збільшення кількості осіб, які нездатні виконати нормативи ФП, мінімально допустимі для вступу в ЗВВО (табл. 2). Із таблиці очевидно, що їх кількість збільшилась із 22,3 % у 1995 р. до 48,5 % – 2020. Тобто кількість осіб, фізична підготовленість яких не відповідає встановленим вимогам чинної на момент проведення дослідження ТНФП-2014 до осіб, котрі вступають до ЗВВО, за весь період, упродовж якого тривало дослідження, збільшилась в понад два рази.

Зіставлення середніх показників розвитку у вступників фізичних якостей і визначання динаміки показника їх інтегрованої (загальної) фізичної підготовленості за трьома даними нами проведено за методикою комплексного контролю підготовленості спортсменів (ККПС) В. М. Рябцева й Д. С. Токе-ра [14].

Результати середніх показників розвитку фізичних якостей та загальної фізичної підготовленості, переведені в нормований масштаб, представлено в табл. 2.

Таблиця 2

Нормовані значення середніх показників розвитку фізичних якостей та загальної фізичної підготовленості курсантів різних років вступу на початку їх навчання в ЗВВО

Рік вступу	Середні показники розвитку фізичних якостей			Індекс загальної фізичної підготовленості ($t_{зар}$)
	біг 100 м (t_1)	підтягування на перекладині (t_2)	біг 3000 м (t_3)	
1995	1,04	1,21	1,09	1,11 у.о.
2000	1,04	1,14	1,06	1,08 у.о.
2005	1,03	1,04	1,03	1,03 у.о.
2010	1,03	0,97	1,01	1,00 у.о.
2015	0,98	0,95	0,97	0,96 у.о.
2020	0,96	0,95	0,97	0,96 у.о.
$I_{зар}$	1,00	1,00	1,00	1,00 у.о.

Нормовані значення мають реальний сенс і відображають як динаміку показників окремих фізичних якостей (швидкість, сила, витривалість), так і рівень загальної фізичної підготовленості абітурієнтів ($t_{зар}$) (за сумою трьох тестів) певного року вступу відносно середнього («ідеального») показника ($I_{зар}$) за всі роки проведення дослідження.

Із табл. 2 очевидно, що найвищий рівень фізичної підготовленості мали абітурієнти 1995 ($t_{зар}=1,11$ у.о.). І впродовж усього терміну дослідження цей показник мав тенденцію до зниження. За період із 1995 по 2020 р. це зниження становило 0,15 у.о. (або 13,5 %) ($p<0,05$). А максимальний темп погіршення фізичної підготовленості, за наявними в нас даними, припав на період між 2005 і 2015 рр. – із 1,03 у.о. до 0,96 у.о. (або на 6,8 %).

Вище вже зазначено, що впродовж усього терміну дослідження негативних змін зазнали всі без винятку показники фізичної підготовленості осіб, котрі вступають до ЗВВО ($p \leq 0,05$). Але величина й темп цих змін були неоднаковими для різних показників.

Серед фізичних якостей найбільших змін зазнали дані щодо підтягування на перекладині. Різниця між найкращим і найгіршим середніми показниками становила 0,26 у. о. (або 21,3 % за кількісними показниками) ($p < 0,001$).

Погіршення швидкісних показників за весь період проведення дослідження становило 0,08 у.о. (або на 7,8 %) ($p < 0,001$). Показники витривалості за той самий період знизилися на 0,15 у.о. (або на 12 %) ($p < 0,001$).

Для визначення відповідності показників фізичної підготовленості середнього вступника різних років вступу вимогам чинної на момент проведення дослідження Тимчасової настанови з ФП у Збройних силах України (ТНФП-2014) і порівняння їх між собою ми оцінили середні показники розвитку основних фізичних якостей за таблицею нарахування балів за виконання вправ із фізичної підготовки ТНФП-2014 [16, с. 132–135] і склали їх. Результати оцінювання відображено на рис. 1.

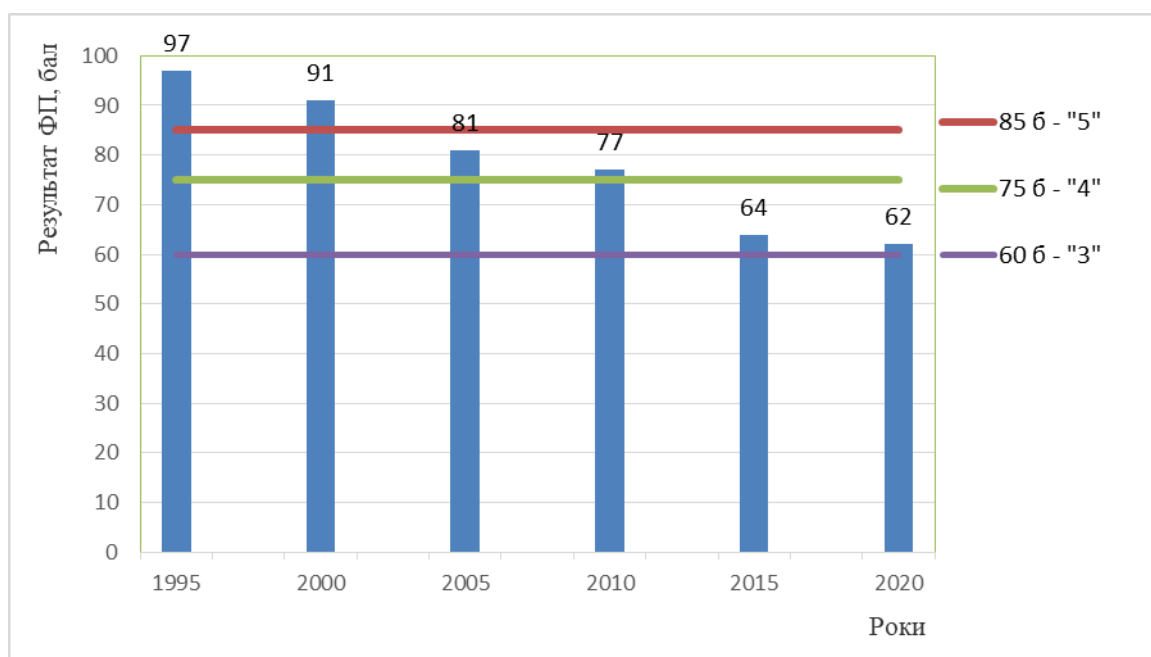

Рис. 1. Динаміка середніх показників фізичної підготовленості вступників до ЗВВО різних років вступу за оцінюванням відповідно до Тимчасової настанови з фізичної підготовки (ТНФП-2014)

Із діаграми очевидно, що загальна фізична підготовленість середнього вступника до ЗВВО 1997 і 2000 рр. відповідає оцінці «відмінно», абітурієнта 2005 р. вступу – оцінці «добре». Підготовленість вступника до ЗВВО 2010 р. перебувала на нижній межі оцінки «добре». А починаючи з 2015 р., фізична підготовленість – на нижній межі оцінки «задовільно».

Потрібно відзначити, що в період із 1995 по 2010 р. більшість із тих, хто під час вступу до ЗВВО не склав іспити з фізичної підготовки, під час позитивного складання нормативів з усіх трьох вправ не набирали необхідної суми балів. Але з 2015 р. збільшилася кількість осіб, які стали нездатні здолати мінімальні нормативи принаймні з однієї вправи. Абсолютну більшість таких абітурієнтів становлять особи, котрі не змогли виконати норматив з бігу на 3000 м.

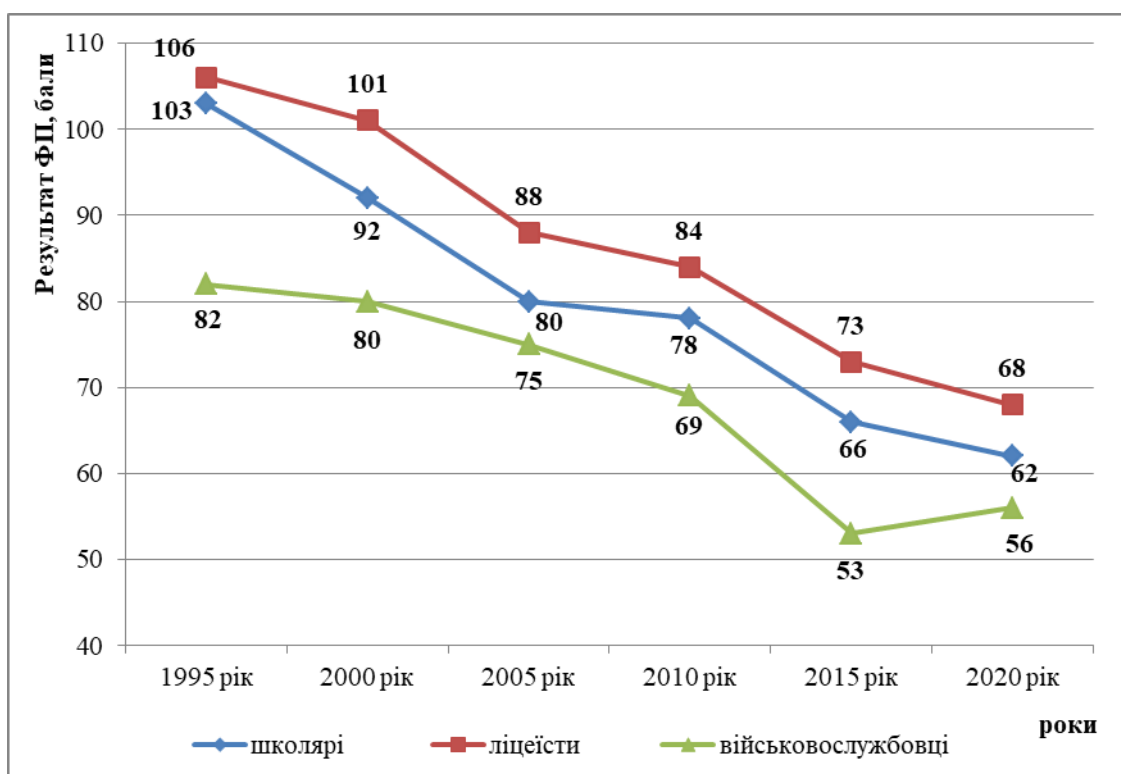
Для всебічного аналізу змін якісного стану абітурієнтів не менш важливими є показники певних соціально-демографічних характеристик цього контингенту.

Вступники до ЗВВО поділяються на три категорії – школярі, ліцеїсти та військовослужбовці. Представництво зазначених категорій осіб у загальній кількості абітурієнтів у різні роки досліджуваного періоду відображено в табл. 3.

Динаміку показників фізичної підготовленості зазначених категорій абітурієнтів можна простежити на рис. 2.

Представництво школярів, ліцеїстів і військовослужбовців серед вступників до ЗВВО в різні роки досліджень, %

Категорія	Роки дослідження і кількість вступників (%)					
	1995	2000	2005	2010	2015	2020
Школярі	68,8	71,1	67,5	70,2	29,0	58,5
Ліцеїсти	14,3	12,2	15,3	13,6	14,6	24,7
Військовослужбовці строкової та контрактної служби	16,9	16,7	17,2	16,2	56,4	16,8

Рис. 2. Динаміка показників фізичної підготовленості різних категорій вступників до НАСВ за оцінюванням відповідно до Тимчасової настанови з фізичної підготовки (ТНФП-2014)

На графіках видно, що впродовж усього терміну проведення дослідження рівень фізичної підготовленості всіх категорій вступників до ЗВВО неухильно знижувався. Але темп цього зниження був не однаковим. За весь досліджуваний період фізична підготовленість ліцеїстів знизилася зі 106 балів до 68, або на 35,8 %, школярів – зі 103 до 62 балів, або 39,8 %, військовослужбовців – із 82 до 56 балів, або 31,7 %. Отже, найбільшого зниження зазнала фізична підготовленість школярів – найчисленнішої категорії абітурієнтів.

Дискусія. У цій статті нами підтверджено результати досліджень науковців, які в різні роки і в різному контексті зверталися до проблематики фізичної підготовленості військовослужбовців у цілому й абітурієнтів ЗВВО зокрема та визнавали її рівень незадовільним [8; 11–13]. Доповнюючи результати їхніх досліджень, ми виявили, що регресивні зміни показників фізичної підготовленості тривають уже щонайменше чверть століття.

У теорії ФП військ [15] фізична підготовленість осіб, які вступають на військову службу, визначено одним із факторів, що суттєво впливає на досягнення кінцевого результату функціонування системи ФП – забезпечення фізичної готовності військовослужбовців до бойової діяльності. Отже, доводиться визнати, що забезпечення фізичної готовності майбутніх офіцерів ЗСУ з кожним роком ускладнюється. За низького вихідного рівня фізичної підготовленості курсантів її досягнення забезпечується завдяки інтенсифікації навчального процесу з ФВСФП. Форсована ФП дає змогу підвищити показники фізичної підготовленості до рівня, який є достатнім для успішного складання

курсантами випускного іспиту з ФП. Але, як засвідчують наші попередні дослідження [4], унаслідок форсованого розвитку фізичних якостей після припинення тренувань, маючи позитивні результати на момент закінчення військової академії, молоді офіцери вже через 2–4 місяці втрачають фізичні кондиції. Це зумовлено закономірністю, відповідно до якої, чим швидше відбувається приріст фізичних якостей, тим швидше в разі припинення тренувань відбувається і їх спад [9].

Отже, уже через кілька місяців після закінчення ЗВВО важливий компонент боєздатності офіцера сягає неприпустимо низького рівня. За таких умов ефективність та надійність професійної діяльності забезпечується завдяки якимось особистим сторонам професійної підготовки. Але, як доводять спеціальні дослідження [3, с. 74], така компенсація є можливою в кращому випадку на середньому рівні важкості й напруженості професійної діяльності. В екстремальних умовах БД, коли від офіцера вимагається максимальний прояв усіх наявних у нього професійних знань, умінь і функціональних можливостей, жодної їх взаємокомпенсації бути не може. Отже, в екстремальних умовах БД за низького рівня рухових спроможностей і функціональних можливостей зниження ефективності та надійності ВПД діяльності офіцера є неминучим.

Прагнення будь-що виконати основне завдання ФВ курсантів – покращити рухові спроможності курсантів, спеціалісти ФВ і С ЗВВО залишають поза увагою найважливіший компонент ФВ майбутніх керівників ФП військових підрозділів і частин. Наслідком цього є їх неспроможність забезпечувати фізичну готовність підпорядкованого особового складу. Свідчення цього – досліджена нами динаміка фізичної підготовленості вступників до ЗВВО з числа військовослужбовців.

Отже, отримуючи неякісний «продукт» – результат функціонування систем ФВ школярів і ліцеїв із посиленою ФП, – система ФВ ЗВВО, яка залежить від двох інших, неспроможна компенсувати недоліки їх функціонування та, зі свого боку, також випускає неякісний «продукт», що неодмінно відображається на боєздатності військ.

У контексті нашого дослідження неможливо залишити поза увагою думку науковців, які визначальною причиною зниження фізичної підготовленості молоді вважають саме девальвацію фізичної підготовки в системі ФВ у закладах освіти України [7]. Як зазначають автори, навіть у Постанові Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 р. № 1045 «Про затвердження Порядку проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України» лише декларується інтерес до фізичної підготовленості як результату фізичної підготовки, але про ФП як спеціалізований процес ФВ у ньому нічого не сказано.

Висновки. Жодний із рівнів функціонування ФВ країни (освітній і професійний) не справляється з покладеними на нього завданнями – ФП відповідної групи населення країни, розвитком їхніх фізичних задатків, рухових умінь і навичок, сукупний рівень розвитку яких забезпечує фізичну готовність молоді до відповідної професійної діяльності й захисту, за необхідності, своєї країни зі зброєю в руках. Навіть із початком військового конфлікту на території України у 2014 р. ФП молоді не отримала належної уваги у відповідних посадовців.

Як впливає з результатів оцінювання фізичної підготовленості всіх категорій вступників до ЗВВО 2020 р., заходи з покращення результативності ФК, визначені Постановою Кабінету Міністрів №1045, до позитивних результатів не призвели.

Водночас, оскільки, фізична підготовленість є фундаментом боєздатності кожного військовослужбовця, яка безпосередньо пов'язана з воєнною безпекою країни, досягнення високого рівня фізичної підготовленості курсантів – це проблема не лише військової освіти, а й усієї системи ФК України. Тому вона має розв'язуватися на всіх її рівнях.

Подальші наукові дослідження плануємо спрямувати на дослідження динаміки фізичної підготовленості курсантів упродовж навчання в ЗВВО й виявити міру її залежності від вихідного рівня.

Джерела та література

1. Андрус А., Крижановський В., Римар О. Соціально-особистісні психофізичні аспекти підготовки Національної гвардії України. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я в сучасному суспільстві*. 2021. № 2(54). С. 3–11. <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2021-02-03-11>.
2. Анохін Є. Аналіз цільової складової спортивно-масових заходів у вищому військовому навчальному закладі Збройних сил України. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я в сучасному суспільстві*. 2018. № 2(42). С. 43–50. <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2018-02-43-50>.
3. Анохін Є. Основи фізичного вдосконалення військовослужбовців: навч. посіб. Львів: НАСВ, 2016. 242 с.

4. Анохін Є. Фізична підготовленість та її залежність від ціннісного ставлення офіцерів Збройних сил України до самовдосконалення. *Український журнал медицини, біології та спорту*: зб. наук. праць. 2019. Т. 4, № 3 (19). С. 26–32. <https://doi.org/10.26693/jmbs04.03.026>
5. Інструкція з фізичної підготовки в системі Міністерства оборони України: Наказ Міністерства оборони України від 01.10.2021р. № 1289/36911.
6. Климович В., Ольховий О., Романчук С. Курбакова С. Взаємозалежність професійної та фізичної готовності курсантів-артилеристів. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2016. № 3. С. 75–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svp_2016_3_16.
7. Круцевич Т., М. Саїнчук, Р. Підлетейчук. Причини політики девальвації фізичної підготовки в системі фізичного виховання в закладах освіти України. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2018. № 1. С. 169–174. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svp_2018_1_31.
8. Лашта В. Б., Поцілуйко П. В. Аналіз рівня фізичної підготовленості абітурієнтів вищих військових навчальних закладів. *Новітні технології – для захисту повітряного простору*: матеріали XIII наук. конф. 12–13 квітня 2017 р. м. Харків / ХУПС ім. І. Кожедуба, 2017. С. 573–574.
9. Линець М. М. Основи методики розвитку рухових якостей: навч. посіб. Львів: Штабар, 1977. 208 с.
10. Марченко О. Г. Адаптація курсантів до умов освітнього середовища ВВНЗ. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2016. Вип. 48. С. 357–364. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2016_48_50.
11. Небожук О., Петрук А., Лотоцький І., Дзяма В. Фізична підготовленість абітурієнтів вищих військових навчальних закладів I–II рівня акредитації. *Моделювання та інформаційні технології у фізичному вихованні та спорті*: тези доп. XII Міжнар. наук. конф. Львів: ЛДУФК, 2016. С. 37–38.
12. Одерев А., Федак С., Кузнецов М., Фізична підготовленість кандидатів до вступу у вищий військовий навчальний заклад. *Молода спортивна наука*: зб. наук. праць з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини/ за заг. ред. Євгена Приступи. Львів, 2015. Вип. 19. Т. 2. С. 188–191.
13. Рудов Б. А. Адаптація курсантів молодших курсів до навчання у вищому військовому навчальному закладі: дис. ... канд. пед. наук: 20.02.02. Хмельницький, 2002. 217 с.
14. Рябцев В. М., Токер Д. С. Комплексная оценка физической подготовленности студентов по результатам контрольных упражнений. *Теория и практика физической культуры*. 1988. № 9. С. 11–13.
15. Теорія та організація фізичної підготовки військ: підручник /за ред. В. М. Афоніна і Ю. О. Резнікова. Львів: ЛВІ, 2002. 316 с.
16. Тимчасова Настанова з фізичної підготовки у Збройних силах України: Наказ начальника Ген. штабу – Головнокомандувача ЗСУ від 11.02.2014 р. № 35. Київ, 2014. 158 с.

References

1. Andres, A., Kryzhanovskiy, V., & Rymar, O. (2021). Sotsialno-osobystisni psykhofizychni aspekty pidhotovky Natsionalnoi hvardii Ukrainy [Socio-personal Psychophysical Training Aspects of the National Guard of Ukraine]. *Fizychnе vykhovannia, sport i kultura zdorovia v suchasnomu suspilstvi*, 2(54), 3–11. <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2021-02-03-11>.
2. Anokhin, Ye. (2018). Analiz tsilovoi skladovoi sportyvno-masovykh zakhodiv u vyshchomu viiskovomu navchalnomu zakladi Zbroinykh Syl Ukrainy [Analysis of the Target Component of Sports Events in the Higher Military Institution of the Armed Forces of Ukraine]. *Fizychnе vykhovannia, sport i kultura zdorovia v suchasnomu suspilstvi*, 2(42), 43–50. <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2018-02-43-50>.
3. Anokhin, Ye. (2016). Osnovy fizychnoho vdoskonalennia viiskovosluzhbovtiv [Basics of Physical Improvement of Servicemen]. Lviv: NASV,
4. Anokhin, Ye. (2019). Fizychna pidhotovlenist ta yii zalezhnist vid tsinnisnoho stavlennia ofitseriv Zbroinykh Syl Ukrainy do samovdoskonalennia [Physical Preparedness and its Dependence on the Officers' Attitude of the Armed Forces of Ukraine to Self-improvement]. *Ukrainskyi zhurnal medytsyny, biolohii ta sportu: zb.nauk. prats*, 4, 3 (19), 26–32. <https://doi.org/10.26693/jmbs04.03.026>
5. Instruktsiia z fizychnoi pidhotovky v systemi Ministerstva oborony Ukrainy: Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 01.10.2021r. № 1289/36911 [Instruction on Physical Training in the System of the Ministry of Defense of Ukraine: Order of the Ministry of Defense of Ukraine dated October 1, 2021, no. 1289/36911].
6. Klymovych, V., Olkhovyi, O., Romanchuk, S., & Kurbakova, S. (2016). Vzaiezozalezhnist profesiinoi ta fizychnoi hotovnosti kursantiv-artylerystiv [Interdependence of Professional and Physical Preparedness of Artillery Cadets]. *Sportyvnyi visnyk Prydniprovia*, 3, 75–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svp_2016_3_16.
7. Krutsevych, T., Sainchuk, M. Pidleteichuk, R. (2018). Prychyny polityky devalvatsii fizychnoi pidhotovky v systemi fizychnoho vykhovannia v zakladakh osvity Ukrainy [Reasons for the Devaluation Policy of PE in Educational Institutions of Ukraine]. *Sportyvnyi Visnyk Prydneproviya*, 1, 169–174.
8. Lashta, V.B, Potsiluiko, P.V. (2017). Analiz rivnia fizychnoi pidhotovlenosti abiturientiv vyshchychk viiskovykh navchalnykh zakladiv [Analysis of Physical Preparedness Level of Applicants to Higher Military Educational Institutions]. *Novitni tekhnolohii dlia zakhystu povitrianoho prostoru*: materialy KhIII nauk. konf. 12–13 kvitnia 2017 r. m. Kharkiv: KhUPS imeni I. Kozheduba, 573–574.

9. Lynets, M. M. (1977). *Osnovy metodyky rozvytku rukhovyykh yakosteï* [Basics of Motor Skills Techniques]: navch. posib. Lviv: Shtabar
10. Marchenko, O. H. (2016). Adaptatsiia kursantiv do umov osvithnoho seredovysshcha VVNZ [Cadets` Adaptation to the Conditions of the Educational Environment of HEI]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, vyp. 48, 357–364. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2016_48_50.
11. Nebozhuk, O., Petruk, A., Lototskyi, I., & Dziama, V. (2016). Fizychna pidhotovlenist abiturientiv vyshchyykh viiskovykh navchalnykh zakladiv I–II rivnia akredytatsii [Physical Preparedness of Applicants to Higher Military Educational Institutions of the 1st and the 2nd Accreditation Level]. *Modeliuvannia ta informatsiini tekhnologii u fizychnomu vykhovanni ta sporti: tezy dop. XII Mizhnar. nauk. konf. Lviv: LDUFK*, 37–38.
12. Oderov, A., Fedak, S., & Kuznetsov, M., (2015). Fizychna pidhotovlenist kandydativ do vstupu u vyshchyi viiskovyi navchalnyi zaklad [Physical Preparedness of Candidates for Education at a Higher Military Educational Institution]. *Moloda sportyvna nauka: zb. nauk. pr. z haluzi fiz. vykhovannia, sportu i zdorovia liudyny*. Lviv: LDUFK, 19(2), 188–191.
13. Rudov, B. A. (2002). Adaptatsiia kursantiv molodshykh kursiv do navchannia u vyshchomu viiskovomu navchalnomu zakladi: dys. ... kand. ped. nauk [Adaptation of Junior Year Cadets to Study at a Higher Military Educational Institution: Thesis for Ph.D. in Pedagogy: 20.02.02]. Natsionalna akademiia prykordonnykh viisk Ukrainy: Khmelnytskyi.
14. Riabtsev, V. M., Toker, D. S. (1988). Kompleksnaia otsenka fizycheskoi podhotovlennosti studentov po rezultatam kontrolnykh uprazhnenii. *Teoriya y praktyka fizycheskoi kultury* [Comprehensive Assessment of Students` Physical Preparedness Based on the Control Exercises Results], 1988, 9, 11–13.
15. Afonin, V. M., Reznikov, Yu. O., Anokhin, Ye. D., Yeromin, S. A., Kizlo, L. M., Loiko, O. M., Mykhailov, V. V. (2002). *Teoriia ta orhanizatsiia fizychnoi pidhotovky viisk* [Theory and Organization of Military Physical Training]. Lviv: LVI.
16. Tymchasova Nastanova z fizychnoi pidhotovky u Zbroinykh Sylakh Ukrainy: Nakaz nachalnyka Heneralnoho shtabu – Holovnokomanduvacha ZSU vid 11.02.2014 r. № 35 [Temporary Guidelines on Physical Training in the Armed Forces of Ukraine: Order of the General Staff Chief – Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine, dated February 11, 2014, no 35]. Kyiv, 158.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2022 р.